

ANALELE PUTNEI

XIX

2023

1

SUMAR

CUVÂNT ÎNAINTE 5

COLOCVIILE PUTNEI XXVII

FLORIN MARINESCU, NIKOLAOS MERTZIMEKIS, Două discuri liturgice dăruite de Ștefan cel Mare și de Radu cel Mare unor mănăstiri din Grecia	9
ȘTEFAN S. GOROVEI, Începutul anului în Moldova lui Ștefan cel Mare și Tetraevanghelele lui Teodor Mărișescul.....	31
MIRCEA-CRISTIAN GHENGHEA, Ștefan cel Mare – „agent austriac”. O perspectivă asupra propagandei Puterilor Centrale în România (1914–1916).....	41
ARHIM. POLICARP CHIȚULESCU, Două vechi manuscrise moldovenești necunoscute.....	57
ALEXANDRU PASCAL, Alfabetul numeric pentru numere mari în Moldova medievală	77
EDUARD RUSU, Muzică și dans în scena „Batjocorirea lui Hristos” din frescele ctitoriilor epocii lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș	89
VOICA MARIA PUȘCAȘU, Observații privind patru biserici moldovenești: confirmări și elemente noi	123
PR. DUMITRU TINCU, Despre turnul bisericii Curților Domnești din Hârlău, 1492–1892/1902	145
ALEXANDRU PASCAL, Despre atribuirea eronată a unui minei pe luna martie, care a aparținut Mănăstirii Putna	185
ION FILIPCIUC, Ciprian Porumbescu, la Putna?	197
LIVIU PAPUC, Câteva repere putnene din secolul al XIX-lea.....	207
MONAH ALEXIE COJOCARU, Condica de oaspeți a Mănăstirii Putna din anii 1900–1910	229

PROTOS. DOSOFTEI DIJMĂRESCU, Mănăstirea Putna în timpul starețului Calinic Lupu (1957–1958). Documente din arhiva mănăstirii	247
ȘTEFAN ANDREESCU, Mănăstirea Secu și schitul Flămânda – o apropiere surprinzătoare	345
MIHAI GICOVEANU, Patrimoniul funciar al Mănăstirii Solca în secolele XVII–XVIII	351
PROTOS. IUSTIN TABAN, Condamnarea la moarte a Mitropolitului Visarion Puiu al Bucovinei prin Decizia Tribunalului Poporului 11/1946. O evaluare istorică și juridică	363

*

YEVGENIYA IGNATENKO, Protopsaltes Evstatie of Putna's <i>Cherubic Song</i> of the Plagal of the First Mode in Ukrainian and Belarusian Musical Manuscripts	399
ŠIMON MARINČÁK, On the Issue of Romanian Influences on the Liturgical- Musical Tradition of the Mukačevo Eparchy	417
ARCHDEACON AVRAAM BUGU, Four-Meter Phrases in Middle Byzantine Chant (II). The Papadic Genre	427

*

LISTA AUTORILOR	447
ABREVIERI	451

THE ANNALS OF PUTNA

XIX

2023

1

CONTENTS

FOREWORD.....5

PUTNA COLLOQUIA XXVII

FLORIN MARINESCU, NIKOLAOS MERTZIMEKIS, Two Liturgical Disks Offered by Stephen the Great and Radu the Great to Monasteries from Greece.....	9
ȘTEFAN S. GOROVEI, Le début de l'année en Moldavie au temps d'Étienne le Grand et les <i>Tetraévangiles</i> de Théodore Mărișescul.....	31
MIRCEA-CRISTIAN GHENGHEA, Stephen the Great as an "Austrian Agent". A Perspective on the Propaganda of the Central Powers in Romania (1914–1916).....	41
ARCHIMANDRITE POLICARP CHIȚULESCU, Two Old Moldavian Manuscripts that Were Previously Unknown.....	57
ALEXANDRU PASCAL, Numerical Alphabets for Large Numbers in Medieval Moldavia.....	77
EDUARD RUSU, Music and Dance in the "Mocking of Christ" Frescoes Painted in Churches Founded by Stephen the Great and Peter Rareș	89
VOICA MARIA PUȘCAȘU, Notes of Four Moldavian Churches: Confirmations and New Elements	123
PRIEST DUMITRU TINCU, About the Bell Tower of the Hârlău Princely Court (1486/1492–1902).....	145
ALEXANDRU PASCAL, On the Erroneous Attribution of a March Menaion that Once Belonged to the Putna Monastery	185
ION FILIPCIUC, Ciprian Porumbescu at Putna?	197
LIVIU PAPUC, 19th-Century Putna Milestones.....	207
MONK ALEXIE COJOCARU, The Guest Register of Putna Monastery for 1900–1910.....	229

PROTOSYNGELLOS DOSOFTEI DIJMĂRESCU, Putna Monastery during Abbot Calinic Lupu's Leadership (1957–1958). Documents from the Monastery Archive.....	247
ȘTEFAN ANDREESCU, The Secu Monastery and the Flămânda Skete – a Surprising Connection.....	345
MIHAI GICOVEANU, Le patrimoine foncier du monastère de Solca (XVII ^e –XVIII ^e siècles).....	351
PROTOSYNGELLOS IUSTIN TABAN, The Death Sentence Pronounced by People's Court Decision No. 11/1946 for Metropolitan Visarion Puiu of Bukovina. A Historical and Legal Assessment.....	363

*

YEVGENIYA IGNATENKO, Protopsaltes Evstatie of Putna's <i>Cherubic Song</i> of the Plagal of the First Mode in Ukrainian and Belarusian Musical Manuscripts.....	399
ŠIMON MARINČÁK, On the Issue of Romanian Influences on the Liturgical- Musical Tradition of the Mukačevo Eparchy	417
ARCHDEACON AVRAAM BUGU, Four-Meter Phrases in Middle Byzantine Chant (II). The Papadic Genre.....	427

*

LIST OF AUTHORS.....	447
ABBREVIATIONS.....	451

CUVÂNT ÎNAINTE

În perioada 21–23 iulie 2022, Centrul de Cercetare și Documentare „Ștefan cel Mare” a organizat, la Mănăstirea Putna, ediția a XXVII-a a „Colocviilor Putnei”. Lucrările s-au desfășurat atât fizic, cât și online, prin intermediul platformei Zoom, și a reunit cercetători din București, Iași, Cluj, Chișinău, dar și din Grecia, Ucraina, Serbia și Slovacia. Această ediție a inclus și o secțiune de muzicologie.

După slujba de Te Deum, ținută în biserica Mănăstirii Putna, invitații s-au deplasat către Sala de conferințe a Centrului Cultural „Mitropolit Iacov Putneanul”, locul unde s-au desfășurat lucrările simpozionului. În cuvântul de întâmpinare, arhimandritul Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, a subliniat durabilitatea întâlnirilor în cadrul Centrului „Ștefan cel Mare”, Colocviul fiind la a XXVII-a ediție, și importanța simbolică a momentului întâlnirii la împlinirea a trei decenii de la canonizarea Sfântului Ștefan cel Mare.

Au urmat comunicările din cadrul primei sesiuni: Florin Marinescu, Nikolaos Mertzimekis, *Daruri ale domnului Moldovei Ștefan cel Mare și ale domnului muntean Radu către unele mănăstiri din nordul Greciei*¹; Arcadie Bodale, *Ștefan cel Mare și Petru Hronoda. Cum trebuie interpretate informațiile din cronicile moldovenești cu privire la bătălia de la Șcheia (6 martie 1486)*²; Maria Magdalena Székely, *Informații noi despre campania regelui Ioan Albert în Moldova (1497)*³; Ștefan S. Gorovei, *Începutul anului în Moldova lui Ștefan cel Mare și Tetraevanghelele lui Teodor Mărișescul*; Mircea-Cristian Ghenghea, *Ștefan cel Mare – „agent austriac”. O perspectivă asupra propagandei Puterilor Centrale în România (1914–1916)*.

Sesiunea de după-amiază a cuprins următoarele comunicări: Arhim. Policarp Chițulescu, *Două vechi manuscrise moldovenești necunoscute*; Alexandru Pascal, *Alfabet numerice ca sursă de idei matematice despre numere mari în principatul moldovenesc medieval*⁴; Eduard Rusu, *Muzică și dans în scena „Bațjocorirea lui Hristos” din frescele ctitoriilor epocii lui Ștefan cel Mare și Petru Rareș*; Andrei Dumitrescu, *De la Sarepta la Ierusalim: văduva ca arhetip al donatorului în iconografia moldovenească de la finalul secolului al XV-lea*⁵; Vlad Bedros, *Cel vechi de zile în iconografia moldovenească (sec. XV–XVI): implicații triadologice*⁶; Emil Dragnev,

---

¹ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

² Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

³ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁴ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁵ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁶ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

*Observații asupra programului iconografic al paraclisului Sf. Ioan cel Nou de la mănăstirea Bistrița. Sfinți cuvioși și profeți veterotestamentari*⁷.

Prima sesiune de vineri, 22 iulie, a reunit cinci comunicări: Voica Maria Pușcașu, *Observații privind patru biserici moldovenești: confirmări și elemente noi*; Pr. Dumitru Tincu, *Despre turnul bisericii Curților Domnești din Hârlău, 1492–1892/1902*⁸; Protos. Timotei Tiron, *Marmura la ctitoriile domnești*⁹; Cristian Antim Bobicescu, *Politică și oratorie în Polonia secolului al XVII-lea și în Moldova lui Miron Barnovschi*¹⁰; Ioan-Augustin Guriță, *În spiritul Putnei. Câteva note despre activitatea unor cărturari „mărunți” în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea*¹¹.

La finalul sesiunii de dimineață, domnul Ștefan S. Gorovei a prezentat volumul „Ștefan cel Mare și moldovenii din vremea sa”, alcătuit de arheologul Adrian Andrei Rusu, și au fost lansate Analele Putnei nr. XVI, 2020, 2; XVII, 2021, 1, și XVII, 2021, 2. Protos. Dosoftei Dijmărescu a vorbit despre albumul omagial „Ștefan cel Mare în icoană și altar”, dedicat împlinirii a 30 de ani de la canonizarea domnului Moldovei.

Sesiunea de seară a fost dedicată secțiunii muzicale a Colocviului: Yevgeniya Ignatenko, *Moldavian and Ukrainian-Belarusian Chant Traditions of the 16th–18th Centuries: New Research Results*¹²; Vesna Sara Peno, *The Serbian Church Singing Between Oral and Written Tradition*¹³; Šimon Marinčák, *Mukacevo Liturgical and Musical Traditions*¹⁴; Hierodeacon Avraam Bugu, *Four-Meter Phrases in Middle Byzantine Chant (II)*¹⁵; Maria Alexandru, *Observations on the Technique and Art of the Slow Exegesis, on the Example of the Octomodal Doxastikon of the Dormition of the Most Holy Theotokos, “Thearchio Neumati”*¹⁶.

În cea de-a treia zi a Colocviului, sesiunea de dimineață a cuprins șase comunicări: Cătălin Roibu, *Cercetarea dendrocronologică la biserica Dragoș vodă. Noi informații*¹⁷; Alexandru Pascal, *Despre atribuirea eronată a Mineul pe martie (Moscova RSL. Fond. 310. Nr. 80) din biblioteca Mănăstirii Putna*¹⁸; Ion Filipciuc, *Ciprian Porumbescu la Putna?*; Liviu Papuc, *Câteva repere putnene din sec. XIX*; Monah Alexie Cojocar, *Din Condica de oaspeți a Mănăstirii Putna (1900–1908)*¹⁹; Protos. Dosoftei Dijmărescu, *Părintele Calinic Lupu, viețuitor și stareț (1957–1958)*

⁷ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

⁸ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

⁹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁰ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹² Se publică aici, cu un titlu modificat.

¹³ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁴ Se publică aici, cu un titlu modificat.

¹⁵ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

¹⁶ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁷ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

¹⁸ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

¹⁹ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

la Mănăstirea Putna²⁰.

Ultimele studii din cadrul acestei ediții au fost prezentate în sesiunea de sâmbătă după-amiază: Ștefan Andreescu, *Mănăstirea Secu și Schitul Flămânda – o surprinzătoare apropiere*; Mihai-Bogdan Atanasiu, *Ctitori ai Mănăstirii Sfântul Onufrie din veacul al XVIII-lea. Note prosopografice*²¹; Mihai Gicoveanu, *Patrimoniul funciar al Mănăstirii Solca*²²; Olimpia Mitric, *Despre boli și îngrijirea sănătății în obștea Mănăstirii Sucevița (1785–1900)*²³; Protos. Iustin Taban, *Condamnarea la moarte a Mitropolitului Visarion Puiu prin Decizia Tribunalului Poporului 11/1946. Despre motivațiile și legalitatea ei*²⁴.

La finalul Colocviului, arhimandritul Melchisedec Velnic, starețul Mănăstirii Putna, a mulțumit tuturor participanților care se implică an de an în cercetarea istoriei Putnei, a lui Ștefan cel Mare și a monahismului din Bucovina și Moldova.

REDAȚIA

---

²⁰ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

²¹ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

²² Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

²³ Neparvenind Redacției în timp util, textul nu a mai putut fi inclus în acest număr al revistei.

²⁴ Se publică aici, cu un titlu ușor modificat.

